

ۋلى كانال – اتا ـ بابالارىمىز بىزگە قالدىرىپ كەتكەن اسىل مۇرا

شى جىنپىڭنىڭ مەدەنىيەت نىئا - نىقاسى

- شىنخۇا اڭگەنتىتىگىنىڭ تىلشەرى جىياڭ فاڭ، باۋ يۇيخان

نەشە مىڭ شاقىر ھېدىق كانال بىرەلەڭدەي اعداى. ۋلى كانال جۇڭخۇا ۋلتىنىڭ كۇرەسى مەن گۇلدەنىپ - كورەكۇيۇنە كۇا بولۇدا. 2000 جىلدان استام ۋاقتتان بەرى ول دۇنيە جۇزىندە سىرەك كەزدەسەتتىن ۋاقت - كەڭىستىك ولىشەم. مەن اعىپ بۇنىڭگە جەتتى. ماڭىزدى مادەنىيەت تاڭبامى رەتەندە، ۋلى كانال دۇنيە ۋجۇزىنىڭ دە نازارىن اۋداردى. 2014 - جىلى ۋلىسى كاننال «دۇنيە جۇزىلىك مۇرالار تىزىمىنە» نەنگىزىلدى. وڭتۇستىك يەن سولتۇستىكتىڭ 5 ۋلكەن سۇ جۇيەسىن كەسىپ، 8 ولكە - قالادان اعىپ وتەتتى مىڭ جىلدىق سۇ جەلسىن قايتەكىندە اناعۇرلۇم ابرويلى تۇردە بولاشاققا بەت بەلدۇرۇعا بولادى؟ باس شۇجى شى جىنپىڭ ەرەكشە ۋمان بەرەپ، مەستەن شەعارمادى —

2017 - جىلى 2 - ايدا بەيجىڭ تۇڭجۇۋ ۋلى كانال ورمان باقشاسىندا، باس شۇجى شى جىنپىڭ ۋلى كانال جاعالاۋنىنىڭ ەكولوگىيالىق ورتاسىن جونگە سالۇ جەتمىستىكتەرىن كوزدەن كەشىرگەن: دە: “ۋلى كانالدى قورعاۋ كانالدىك بوينىنداى پارلىق وڭىرلەردىك ورتاق قانالدىك جوسپارلا. ”بۇرىنعى قازىركىنىڭ قاچەتسە جاراتىپ، ۋلى كانالدى وزەك ەتكەن تارىجى مادەنىيەت بايلىەن شىكەرلىي اىئۇ كەرەك“ دەپ تەرەڭدەي اتاپ كورسەتكەن بولاتتى.

4 ايدان كەيىن باس شۇجى شى جىنپىڭ ۋلى كانال مادەنىيەت بەلدەۋىن قۇرۇ جۈنىدە بىلاي دەپ ماڭىزدى تۇسقاۋ بەردى: ۋلى كانال — اتا - بابالارىمىز بىزگە قالدىرىپ كەتكەن اسىل مۇرا، جىلجمالى مادەنىيەت، ونى ۋىر تۇتاس جوسپار- لاپ ويداعىداي قورعاۋ، ويداعىداي جالعاستىرۇ، ويداعىداي پايدالانۇ كەرەك.

(باسى 1 - بەتتە)

”سىڭۇڭ قىستاعىنىڭ توپىراق باياتى جۇقا، ۋىر - ەكى قازساڭ تاس شىعېپ، نە كەسەڭ دە ونىيەتتىن“. - دەدى 7 - ايدىنڭ 9 - كۇنى سىڭۇڭ قىستاعى پارتيا بايجەيكاسنىڭ شۇجىي پان لىن. 2009 - جىلى ول جاقىن ماڭداعى بېڭتۇان تۇان - الاڭغار نىڭ لاۋاندا كەڭپ اجەپتائۇر ۋومىن السپ وتىرعانىن ەستىپ، بىرنەشە قىستاق تۇرغىمەنن بىرلەسپ 60 مۇ جەىرگە لاۋاندا كەڭىپتى. بۇل سىناقنىڭ بۇنىڭكى تاڭدا 10 مىڭ مۇلىق كۇلدى القايقا جانە “جۇڭگو لاۋاندا مەكىنى” دەگەن ادەمى اتقا اينالارن، لاۋاندا ەڭۇ مۇنا ورتاشا مەسىيەن 2000 بۇاننىڭ ۋىستىندە تازا تابىس بەرە- رىن كىم ويلاعان.

2018 - جىلدان بەرى پان لىن تاغى اۋنلداس- تارىن باستاپ ەرەكىنىلككە يە خالىقتىق تۇسەلە- نالار اشىپ، ەرەكشەلىككە يە اس - سۇلار شىعا- رىپ، ەرەكشەلىككە يە خالىقتىق سالت - سانا تا- ماشالاۋ قىستاعن قۇردى. كۈنەننىڭ كوزىندەي، ەسكىنىڭ يىسىندەي بولغان جىياڭنان اۋلاسى، نىقام، ارەكلكى ورنالاسقان ۋماندى شاعىن عىما- راتتار، تىشىش تار رومانىيكالى باققا رەمىستورانى... قىستاق تۇرغىندارىنىڭ وزدەردى قارجى قوسىپ قۇرۇ، قوعامدىق كاپىتال تاراپىنىڭ اۋلالاردى جالعا السپ قارجى قوسىپ قۇرۇ، قوعامدىق كاپىتال تارابىنىڭ قارجى قوسىپ قىستاق تۇرغىن- دارىنىڭ اۋلالارنا جازنا سالىپ، پايدادان بىو- لسى ۋلى سىندى 3 شارا قاتار سىكە قوسلىپ، قىستاقتا ەرەكشەلىككە يە 38 خالىقتىق تۇسەلحانا سالنىدى.

”قىستاقتا خالىقتىق تۇسەلحانا، اس - سۇ، شارايچانا دەپىسىز بە، ۋتۇرلى كاسىپ كۇيلەرىنىڭ بارلىغى تولىق بار. لاۋاندا ەڭۇ، مانەرلەۇ، ساتۇ، اۋىل شارۋاشلىغى سەپىل - سەرۋەنى، ساياحات ۋىر تۇلعالانغان كاسىپ سالاسى تىزبەڭگى سىڭۇڭ قىستاعىندا قالىپتاسىپ بولدى“. ۋاڭكا خايجىڭنىڭ خالىقتىق تۇسەلحاناسىندا لاۋاندادان جاسالغان ۋتۇرلى ونىمىدەر دە ساتىلادى. 2019 - جىلى 2 مىللىيون بۇان قارجى قوسىپ اشقان خالىقتىق تۇسەلحانا نىسانىن دۇرسى تاڭداعان ەكەنمەن! - دەيدى ول كۇلىپ.

سىڭۇڭ قىستاعىنىڭ سىرتىندا اۋماق كۇيند- دە ۋلاسىپ جاتقان لاۋاندا گۇل تەڭىزى بار، كۇلگىن ۋتۇس جەر تۇزىلىسىنە قاراي توقلىندا- نىپ، شىندىنە ساياحاتىشلار جۇرەدى، ۋىر تالاي “يىتەرەنت جۇلدەلدارى” گۇلدى تەڭىزدىڭ شىندە قول تەلەفوندارىن سورەگە قويىپ، تىكە تاراتۇ جۇرگىزەدى.

”بۇگىن ساياحاتىشلاردان 7000تان استام

”ۋلى كانال“ جىلجمالى مادەنىيەت ۋرەتىند-

دە، ۋارى ۋاقت جاعىنداى اعۇ، ۋارى كەڭىستىك جاعىنداى كوسىلۇ. 2500 جىلدان استام ۋاقتتى باستان وتكەسرەپ، 3200 كىلومەترگە جۇنىق جەردى باسپ بىرەلەڭدەي اعىپ، كانالدىك بو- يىنداى قالالاردى بايلانىستىردى. ول بۇقارانى نارلەندىرگەن سۇ جەلسى، ونان دا ماڭىزدىسى، تارىختى جالعاستىرعان مادەنىيەت تامىرى“ - دەدى ۋلى كانال مادەنىيەت بەلدەۋى قۇرىلىسى اكادەمىياسىنىڭ مادەنىيەت مۇراجاى ارخەولوگىيا بولىشە اكادەمىياسىنىڭ باستىعى حى يۇن - اۋ.

باس شۇجى شى جىنپىڭنىڭ قاقمورلىق جاساپ، جەتتەكشىلىك ەتۇندە، ۋر ۋتۇرلى قورعاۋ قىزمەتتىرى جالپى تۇلقالىق جوسپارلا- نىپ، ۋتارىپتىي ىلگەرلىلەتىلدى: مۇرا ارخىۋى مەن قاداالاۋ - ولىشەۋ جۇيەسى قۇرىلىپ، دۇنيە جۇ- زىلىك مادەنى مۇرا ۋلى كانالدى قورعاۋدىڭ ۋىر قىدەرۇ جەرگىلىكتى زاڭ ەرەجەلەرى جاسا- لىپ، «ۋلى كانال مادەنىيەتن قورعاۋ، جالعاس- تىرۇ، پايدالانۇدى جوسپارلاۋ باعدارنامامى» شە- ھارلدى. ۋلى كانال مادەنىيەتن ۋىر تۇتاس جوسپارلاپ قورعاۋدا، جالعاستىرىپ پايدالانۇدا جۇدىرقتاي جۇمىلۇ كەرەك.

2020 - جىلى 11 - ايدا ياڭجۇۋداعى كانال- دىڭ سانۋان ەكولوگىيالىق مادەنىيەت باقشاسىندا، باس شۇجى شى جىنپىڭ سۇعا تاياۋ جاباۋلار جول- مەن ۋجۇرۇپ، جول بويى ۋىڭلە قاراپ، ۋلى كانال مادەنىيتىن قورعاۋ، جالعاستىرۇ جانە ونان پايدالانۇ جاعىندا قول جەتكەن ناتىجەلەر مەن تانىستى.

باس شۇجى شى جىنپىڭ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: ”سان عاسىردان بەرى كانال ەكى جاعالاۋداعى قالالار مەن خالىققا ۋىر بەرەپ كەلە- دى، ول كانالدىڭ ەكى جاعالاۋىنداى خالىقتى بايۇعا باستايتىن كانال، ياقت كانالى، كوپىشلىك-

تىڭ ۋلى كانالدى بىرگە ويداعىداي قورعاپ، كا- نالدىڭ خالىقتى ماڭگى باققىقا كەنەلۇننە مۇمكىن- دىك جاساۋىن ۋمەت مەنەن“، “ۋلى كانال ما- دەنىيەت مۇرالارن قورعاۋدى ەكولوگىيالىق ورتا-

ادام قايلىدادىق“! لاۋاندا مۇراجىنىڭ كەزەكشە- سى قاربالىستىقتان مۇرىنسا سۇ جەتپەي ۋجۇر، سا- يىاختىشلارعا ارىنالغان ارنايى پويەمزان ۋىر- جولدا 16 اۋتوبۇز قوناق كەلىپتى. جەپويۇ خانىشا لاۋاندا باقشاسىنىڭ شىندە ساياحاتىشلار ۋىين تە- رەستى. شىنجياڭ تىياران فاڭشىياڭ اۋىل شارۋا- شلىغى عىلم - تەخنىكا شەكىتى سەرەكىستىڭنىڭ ۋنەھىلىك سىتەرگە جاۋاپتى ورنىبامار باس دىرەك- تورى داي يۇيفاڭ ئەبلاي دەدى: “لاۋاندا كۇلى جايقالا اشىلغان مەزگىلدە، كۇنىنە باقشاما 4000 — 5000 ادام - رەت ساياحاتشى كەلەدى، ەڭ كوپ كەزدە 10 مىڭ ادام - رەتتەن استام قايلىدايمىز“. قازىر شىنجياڭ تىياران فاڭشىياڭ اۋىل شار- ۋاشلىغى عىلم - تەخنىكا شەكىتى سەرەكىستىڭى ەفىر مايى، گىدروزول، جۇپار كۇل شايى سياقتى 8 ۋلكەن ۋتۇر بوينىشا 300دەن استام جەكە ۋومىن زەرەتتەپ شىعارغان. لاۋاندا مۇراجىنىدا ساياحات- شىلار لاۋاندا ەفىر مايىن اۋدىڭ جالپى بارىسىن جاقىننان تاماشالاي الادى. “بۇل شىڭجۇ لاۋاندىنى اۋ سەحى“. شىنجياڭ تىياران فاڭشىياڭ اۋىل شار- ۋاشلىغى عىلم - تەخنىكا شەكىتى سەرەكىستىڭى جۇپار زانتار زەرەتتەۋ ورنىنىڭ باستىغى، اعا لاپو- رانت ۋاڭ لى تانىستىرۇىندا بىلاي دەدى: شىڭجۇ لاۋاندا، بايستىسى، جۇعشى سۇيىقتىق يەن ۋنتاق سايبىن وندىرۇگە پايدالانلاتىن حوش ۋىستى قو- سىمىشا سانالادى.

”اۋىل شارۋاشلىغى + ونەر كاسىپ + سايا- حات“ ۋلكىسى ارقىلى قورعاس اۋدانى لاۋاندا كاسىپ سالاسىنىڭ توعىسا دامۇەن ىلگەرلىنەپ، جوعارى تىزبەكتە ەگىس اۋماعى ۋزدىكىسىز ۋل- بايعان، ەگىشى - مالىشلاردىڭ كىرسى بىرتىند- دەپ ارتقان، ورتاڭغى تىزبەكتە لاۋاندا جەلەلسى ونمەدەرنىڭ ۋتۇرى كۇن سايبىن كوپەيگەن، كاسىپ سالاسىنىڭ قوسىمىشا قۇنى ۋزدىكىسىز جو- عارىلاغان، تومەنگى تىزبەكتە لاۋاندا تامقىرىمىندا. عى ساياحات اس - سۇ، قوناق ۋىي سياقتى 3 - كاسىپتىردى جالىندى دامۇعا باستاعان جالما كاسىپتىردى كۇيىن قالىپتاستىردى. قورعاس اۋداندىق پارتكومنىڭ شۇجىي ما لۇڭ بىلاي دەدى: اۋدان- ىمىز “كۇلگىن ۋتۇستى ەكونوميكانىڭ“ تىزبەگىن ۋزارتۇدى، تىزبەگىن تولقۇتاۋدى ارقاۋ ەتىپ، لاۋاندا كاسىپ سالاسى تىزبەگىن تۇلعالاپ، “لاۋاندا +“ دىڭ جالما قوزعاۋشى قۇات قوسۇنا، ۋىر شىمىشم جۇپار زاتتىڭ“ حوش ۋىستىنىڭ شار تارقىقا تارالۇنما مۇمكىندىك جاساۋدا.

”خۇيۋان بايىرى قالمى + جۇپار ۋىسى اڭقىعان قورعاس“ دەگەن ۋگىت سوزدەردى اۋدان قالاشىغىندا كوز قاماپ، قورعاس اۋدانىن، قورعاس قالاسىن، قۇلجا قالاسىن، قۇلجا اۋدانىن كەمسى جىياڭيىن قالاسىنان كەلگەن شىنجياڭ سىپا- ۋىر قورعاۋمەن جانە ونىڭ دەڭگەيىن جوعارىلاتۇ- مەن، كانال بوينىداى ايگىلى قالالاردى، ايگىلى قالاشتىقاردى قورعاۋمەن، قالىپنا كەلتىرۇمەن، مادەنىيەت - ساياحاتتى توعىستىرا دامىتۇمەن، دەڭگە- يىن جوعارىلاتۇمەن بىرلىككە كەلتىرىپ، ۋلى كانال بوينىداى وڭىرلەدىڭ ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋى، خالىق تۇرمىسىنىڭ جاقسارۇى ۋشىن ۋتىيەمدى شارت - جاعداي ازىرلەۇ كەرەك“.

”سول كەزدە بالامدى ەرتىپ سول جەردە جۇرگەن دەم. باس شۇجىدىڭ ۋلى كانالعا سوز- شالىقتى كوڭىل بولەتتىندىگىن ەستىگەندە، ەرەك-

شە مەيىرىمدى سەزىندىك جانە بويىمەزدى سەنىم كەرنەدى“ - دەدى ياڭجۇۋ قالاسىنىڭ تۇرغىنى- جاڭ چىڭ تەرەڭ اسىرەمەن، - “بىزدىڭ ويدە- گى نەشە ۇرپاق تۇگەل كانال بوينىدا ەسەيىپ - ەرچەتكەن، ۋلى كانال تىرشلىك مەكەنمىز، ونان دا ماڭىزدىسى، قىياس ۋتۇپ - تامىرمىز“.

7 - اي كەلسەمەن، جازغى دەمالىستىڭ قاۋىرت كەزى باستانلىدى. ۋلى كانال مەملەكتە- تىك مادەنىيەت باقشاسى قۇرىلىسىنىڭ نىشانىدىق نىسانى رەتەندە، ياڭجۇۋ جۇڭگو ۋلى كانال مۇ- راجاى ۋر كۇنى شامامەن 15 مىڭ بەلەنكە تاپسىد- رىس قايلىدايدى، ۋنەمى اپتا سۇمىندا “دەرەۋ سا- تلىپ“، بايىرى قالا ياڭجۇۋدىڭ جاڭما مادەنىيەت- تىك جەر بەلگىسىنە اينالدى.

ەلتە تاماشالاپ سەزىنۇ بارىسىندا، ەرەسەكتەر ۋلى كانالدىڭ تارىخىن سۇراستىرىپ، ۋلى كانالدىڭ وتكىنى مەن بۇگىننى بىلە الادى، بالالار يقبالداسىپ سەزىنۇ بارىسىندا ۋلى كانالعا جاقىنلاپ، ۋلى كانال- دى ۋنتاپ قالادى، جىلجمالى مادەنىيەت مۇراسىن سەزىنۇ قاسىمزان تابىلاتتى بولدى“، - دەدى مۇ- راجايدىڭ باستىغى چىڭ جىن.

ەكولوگىيادان باستاپ كىرىسىپ، مادەنىيەتتى تىپاتاق ەتتى، تال - تال مارجاندى تىزبەككە ايد- نالدىرىپ، “مادەنىيەتتىڭ قاس تاسى بەلدەۋى“ كانال جاعالاۋىنداى سانسىز زاتتىق جانە بەيزات- ۋىر تۇلعالاندىرىپ دامىتۇدى ىلگەرلەنەيەيك دەگەن ۋگىت سوزدەردى دە كوزگە وتىاي باسلادى. 2021 - جىلى 1 - ايدا اۋتونوميالى رايون قورعاس اۋدانىن قورعاس قالاسىن، قۇلجا قالاسىن، قۇلجا اۋدانىن ۋىر تۇلعالاندىرۇ سترا- تەگياسىن اتقارۇدى ىلگەرلەتەپ، قورعاستى وزەك ەتىپ، قورعاس اۋدانىن، قۇلجا قالاسىن، قۇلجا اۋدانىن ۋىر تۇلعالانىپ دامۇعا جەتەكتە- دى. قورعاس اۋدانى ۋماستۇرلى كاسىپ سالالارد- نىڭ تىيىن وزگەرتۇدى، دارەجەسىن جوعارىلاتۇ- دى تەرەڭدەي ىلگەرلەتەپ، جاڭادان گۇلدەند- گەن كاسىپ سالالارنىڭ جويا - جوسپارىن، ور- نالاسىمىن ۋتۇزۇدى جەدەلدەتەپ، ساپالى ماركا- لاردىڭ جىناۋىن ىلگەرلەتەپ، اۋدان ۋوڭىرى ەكونوميكاسىن دامىتۇعا سەرىپىن بەرەتتىن جاڭما قوزعالتقىش قالىپتاستىردى.

”قورعاس ەكونوميكالىق اشۇ رايونى چىڭشۇيغى سايكەستى باققشا اۋماعى ونەر كاسىپ- تىڭ نەگىزىن بەگەمدەپ، ونمەيدىلگىن ارتتىرۇدى جانە تىيىن وزگەرتىپ، دارەجەسىن جوعارىلاتۇدى دى نىسانا تۇتۇگە تاباندى بولپ، ەلەكتروندى بىنفورماتىسكا كاسىپ سالاسى تىزبەگىن جانە اۋىل شارۋاشلىغى ونىمەدەرنى جىتتىكتەي مانەرلەۇ كاسىپ سالاسى تىزبەگىن تۇردە تۇلعا- لادى“، - دەدى باققشا رايونى قارجى قوسۇعا قىزمەت وتەۇ جانە ونى جەبەۇ ورتالىغىنىڭ مەڭ- گەرۋشىسى سۇڭ لياڭيىن تىلىشكە، - “اۋتوھوييا- دىڭ ەلەكتروندى ونىمەدەرن وندىرتەتىن چاڭچىڭنىڭ ەلەكتروندى عىلم - تەخنىكا شەكىتى سەرىكتەستىگى مەن LED مودەلن وندىرتەتىن دۇڭجۇاڭ وپتىكا - ەلەكترون عىلم - تەخنىكاسى شەكىتى سەرىكتەستىگى يىپىل باققشا رايونىنا ترگە تەۋىپ، باققشا رايونىنىڭ كاسىپ سالاسى قۇرىلد- مەن ونان ارى ساپاللاندىرادى“.

ونمەن ترگەلەس جاتقان قورعاس ەكو- نوميكالىق اشۇ رايونىنىدا دا وسىعان ۋقىساس قاربالاس كورنىس كوزگە شالىندى. يىپىل 5 - ايدا وندىرىسكە قوسىلغان شىنجياڭ سىبايىر جاڭما ماتەر- يالدار عىلم - تەخنىكا شەكىتى سەرىكتەستىڭنىڭ سە- حىندا تەمپەراتۇرا ساقتاۋ مەن اشكەپىلەۋدى ۋىر تۇلعالاندىرعان مەتال تاقىتاشىلار ۋندىرىس جەلد- سىنىن توقتاۋسىز شىعېپ، كولىككە تەپلەپ جاتتى. “اشۇ رايونى بىزگە 13 مىڭ شارشى مەترگە جۇنىق كەلەتتىن 3 زاۋۇد ۋىين جانە 1500 شارشى مەترلىك سايكەستى اۋماق بەرىپ، ۋىزدىڭ شىن مانەندە “سوكەمزدى قولىمىزعا ئلە سالىپ كەلە سالۇمىزعا“ مۇمكىندىك جاسادى“. جىياڭسۇ ول- كەمسى جىياڭيىن قالاسىنان كەلگەن شىنجياڭ سىپا-

تىق مادەنىيەت مۇرالارن تۇتاشتىرىپ، ۋلى كانال تارىخىنىڭ شىت جاڭما تاراۋىن اشتى.

بەيجىڭ ۋلى كانال مادەنىيەت بەلدەۋى كۇن سايبىن جاندىنىپ، ۋلى كانال مۇراجاىي “كا- نالداى كەمە“ فورماسىندا ەگىسە كوتەرىپ كەلە- دى؛ ياڭجۇۋ ۋماستۇرلى مەن وسى زامانغىنى ۋىر تۇلعالاندىرعان “بەيزاتتىق مادەنىيەت مۇرا- سى“ مادەنىيەت باقشاسىن تۇلعالاپ، جاستاردىڭ يىتەرەنتتە تانىلغان، ۋسوزسىز، باترىن جەرىنە، وقۇششارلدىڭ زەرەتتەي ۋجۇرۇپ ۋيرەنۇ ۋشىن ناراتىن العاشقى تاڭداۋىننا اينالدى: سۇجۇۋ “كا- نالداى ون كورنىسى“ نىسانى قۇرىلىسى ارقىلى كانالدىڭ كورنىسىنىڭ كەلبەتتىن ارتتىرىپ، جەلگى بەكەنتەر، كەمەجايى سياقتى مادەنىيەت مۇرالارن قالىپنا كەلتىرىپ، ۋلى كانال جاعالاۋىندا گۇسۇدىڭ دۇماندى كەلبەتتىن ۋزدىكىسىز كەسكىندەۋدە ...

كانال بوينىداى 35 قالا ۋلىسى كانالدىڭ شۇعما شاشقان مادەنىيەت بەلدەۋىن، جاسىل ەكولوگىيالىق بەلدەۋىن، كوركى كوز سۇرىندىەر ساياحات بەلدەۋىن كۇش سالا تۇلعالاپ، كانال- دىڭ 100 كورنىسى جازقىراپ ساۋلە شاشىپ، ۇزاققا سوزىلغان كانالدىڭ سۇى سان قالانى ور- كەنىيەت ەمىرشەڭدىگىن قاۋلاتۇعا جەتەكتەدى. ۋلى كانالدى دۇنيە جۇزىلىك مۇرالار قاتارىنا دە- گۇزىگە بىرلەسىپ ۋوتىنىشى تەۋ كەڭسەسىنىڭ مەڭگەرۋشىسى بولغان ياڭجۇۋ قالالىق مادەنىيەت سەكىرتكىشتەرى مەكەمەسىنىڭ بۇرىنقى باستىغى گۇڭ فىڭ تەبىرىنىپ بىلاي دەدى: “ۋلى كانال 2500 جىلدان استام ۋاقتتىق داۋىرىندەگى تىڭ تىرشلىك بەريوتىن قارىسى الدى“!

تارىخ قويىۋانۇندا قالغان قۇيرىق تىستەندە- كەن قالىڭ كەمەدەن، سوزىلىپ جاتقان بالقىشى كەمە شامادىرئان قازىرتىگى بولمىستاعى بايلىعى مول، ىلى اۋقانتى، سۇى تۇنىق، جاعالاۋى جاسىل بولۇعا دەيىن، ۋلى كانال مادەنىيەت نامىرىن جالعاستىرىپ، تىرشلىك نىسىنىن قاۋلاتۇادا.

(شىنخۇا اڭگەنتىتىگىنىڭ 7 - ايدىنڭ 19 - كۇنى بەيجىڭنىن بەرگەن خابارى)

(باسى 1 - بەتتە)

دەنە ساپامى جاقسى بولغاندىقتان، لىۇ ۋى ۋرقايسى تۇرلەردە تۇگەلدەي تولمەيدى بولدى. ايتسە دە ئەك دەنە قۇانتىڭ جاقسىلىغىنا، جۇد- رىكتىگىنە سۇيەيىنپى تولمەيدى اسكىرە بولۇدىڭ اۋلى السى دەي.

بىر رەتكى توسىن وراي ونىڭ وي جەلد- سىننە وزگەرىس ەنگىزدى.

”سول كۇنى جاڭما اسكىرلەردى تۇان تارىخى ساراينى تاماشالالاۋعا ۋىمىدامىستىردى، ۋتۇستىندىرۇشى بۇرىنغى 2 - يىڭ زەڭجىرەكشە- لمر لىانى 2 - بانىنىڭ بانجاغى لى شياۋخۇيدى ۋتۇيىندى تۇردە اڭگىسەلەدى، ونىڭ تۇتاس ارىمانىڭ “اسكىرى سىستەر 3 ۋتۇرى“ بوينىشا ونەر باسەكسىندە 400 مەترلىك كەدەرگىلى جا- رىسىندا اعا جۇلدەگەر بولغان، 1 - دارەجەلى ەڭبەك سىڭىرگىن ۋسى نىزدەرى مەنى اسەرلەند- دىردى“، - دەدى لىۇ ۋى، سوسول كەسەزدەن باستاپ ونىڭ ويىنان وسى بانجائىڭنىڭ بەيىنەسى كەتپەيدى، “ۋلگىگە نىتىنغا قاراۋدان تىس، ونان دا ماڭىزدىسى، سونداي ادام بولۇعا، ودان اسىپ تۇسۇگە ۋمتىلۇ كەرەك“، - دەدى لىۇ ۋى.

سودان باستاپ مەيلى شىلىڭىڭگر سىتقى، الدە قاقاعان اياز بولسىن، جاتتەق الاڭنان قاي - قاشان دا جان اياماي ارپالسىقان ونىڭ بەيىنەسى كورنىدى.

2010 - جىلى ول شى ۋتالىم - تارىبە اترە- تىنىڭ تارىبەلەۋىننە قاتىناسىپ، بۇكىل شىداى 400گە جۇنىق كۇرسانىپەن بىرگە باسەكەگە تۇ- سەدى.

تالايىتى ەرگە نۇر جاۋار دەگەن، سوغىندا ول اعالاپ العا شىعېپ، جالپىلىق جاققان ۋىرىند- شى بولىپ، وقۇ تاۋىسقانىدا بارىنەن ۋزدىك كۇرسانت بولپ باعالانىپ، سول جىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنا ۋوشە بولدى. “اسكىر بولغان سولق جان قىيارلىقپەن ۋزدىك اسكىر بولۇ كەرەك“. كوپ جىلدان بەرى لىۇ ۋى ابرو- يىن اسقاقتاۋ، ۋمىشتن اتقاۋ، داڭقى اپەرۇ سىندى تۇنانىڭ “ۇشكە تالپىشۇ“ رۇخىن ۋزىنىڭ ومىرلىك ھۇراتى ساناپ، ارىمانى قۇدىرەتتەندىرۇ قىزۇ اما- لپاتىندا ەكپىندەي العا ۋمتىلدى.

قىزىل گەندى جالعاستىرۇعا انت ەنگەن “قاھارمان جوبلبارسى“

شىلىڭىگر جازداعى قاراقۇرۇم ۋوستىرتى، بار الاپ تىنىشتىققا شويمان.

تارىس، تارىس، تارىس... الدىن الا ەشقاند- داي بەلگى جوق شاقنا، تارىسلداغان مىلتىق ۋۇنى تىنىشتىقتى بىۇزدى، وت ۇشقىندارى كوككە كوتەرلىدى. شىنجياڭ اسكىرى رايونى بەلگىلى قىزىل ارىما تۇانىنىڭ سوعىستىق ونەر مانەۋرى وسى ارادا باستالدى. ەكىندىلەر گرۇپپاسىنىڭ باستىغى مىندە- تىن ۇستىنە العان لىۇ ۋى بۇيرىقپەن اتتىناپ، لىيان - ۇددىدى باستاپ، جاڭادان جابىدىقتار قاتا- رىنا قوسىلغان قورعاۋ سىپاتتى اتىويلاۋ اۋتو- ھويىلىنىڭ جوعارى ۋقىرلىق ارتقىلىغىنانا پايد- دالانىپ، اتويلاۋ اۋتومويىلى سوعىس ونەرىن جان- جاقىتلى قولدانىپ، قارىسى جاقىتڭ قورعانسى شەيىن بۇزدى.

بۇل شىنجياڭ اسكىرى رايونى بەلگىلى قىزىل ارىما تۇانىنى “ايبىارلى جوبلبارسىتاى 3 - لىياننىڭ“ شايۇنلداۋ جانە قورعاۋى بوينىشا قارسلاشۇ مانەۋرىنىڭ العاشقى شايقاسىندا شاب- ۇلغا شىققان كورنىسى دەدى.

لىۇ ۋى باستاعان “ايبىارلى جوبلبارسىتاى 3 - لىياننىڭ“ جوبلبارسىتاى ارىنى شاشى - گانسۇ ۋستىرتىنەن تۇتۇنداپ، سوعىس جالىنىنا اينالغان، 1934 - جىلى لىۇ جىسدان، شىبە زىچىاڭ، شى جۇشۇن سىياقتى اعا بۇىن پرولەتارىيات توكىگەرىشىلەر قۇرعان جانە باشلىق ەتكەن قىزىل ارىما لىيان - دۇيى.

”زاتتىق بۇيىم، قارۇ - جىراق جانە سوعىس دايدىندى تۇگەلدەي تاپشى جىلداردا 3 - لىيانعا شايۇنلدا جوبلبارسىتاى ايبىارلى قاھارمان لىيان“ داڭقتى اتاعەن ايبەرگەن قاھارمان اعا بۇندار “لانچوۋ قامالى“ اتى بار شىنجىيالغىدى قىلالى الدى ەكەن“. لىيان - دۇيدى باستاپ، شايقاس جۇرگىزگەن لىۇ ۋيدىڭ كوكەيىننەن قا- شاندا وسىنداى اسەر قۇتۇندايدى.

1949 - جىلى 8 - ايدىڭ 25 - كۇنى، ۋلان - باياتاق باتسى سولتۇستىكى ازات ەتكەن كولە- مى ەڭ ۋلكەن، سوعىسى ەڭ قىيان - كەسكى لانچوۋ شايقاسى باستالدى، 3 - لىيان شىنجىيالغ- دى الاۋ سىندى ئەگىزگى شايۇنل مىندەتتىن ۇس- تىنە الادى. ۋتىيەمدى جەر جاعىلدىن يەلەنگەن جانە اسكىر كۇشى ۋىمىز جاققان نەشە مەسە ارتىق جاۋ ارىماسى الدىندا 3 - لىياننىڭ كوماندىرى - جا- ۋنىڭەرلەرى وتكىر قانچىراداي، جاۋدىڭ شىكە- رلىمەي ەندەگەن ورتالىق بازاناسا قالدىپ، وزەكتى ترەك ۋتۇيىتىن باسپ الادى... تۇپ - تۇرا 14 ساعات سۇراپىل سوعىس جۇرگىزىپ،

سوغىندا جەڭىستىڭ قىزىل تۇىن شىنجىيالغىنىڭ ەڭ يىيك شىڭىنا تىگەدى.

سوعىستان كەيىن 1 - دالالىق سوعىس ارىما- سى “شايۇنلدا جوبلبارسىتاى ايبىارلى قاھارمان لىيان“ داڭقتى اتاعى جازىلغان سوعىس تۇىن سانلانتاينىن 3 - لىيانغا بەردەي. سودان باستاپ “ايبىارلى جوبلبارسىتا